

УДК 342.95

[https://doi.org/10.52058/2786-6025-2025-3\(44\)-171-189](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2025-3(44)-171-189)

Пироговська Віра Олександрівна кандидат юридичних наук, доцент, кафедра міжнародного права, європейської та євроатлантичної інтеграції, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, м. Київ, <https://orcid.org/0000-0003-3339-8417>

Кельбья Стелла Георгіївна кандидат юридичних наук, доцент, кафедра професійних та спеціальних правових дисциплін, декан юридичного факультету, Приватний вищий навчальний заклад «Буковинський університет», м. Чернівці, <https://orcid.org/0000-0002-1817-8160>

Зливко Станіслав Володимирович доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри адміністративного, цивільного та господарського права і процесу, Пенітенціарна академія України, м. Чернігів, <https://orcid.org/0000-0003-2732-3144>

ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА В ЕПОХУ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Анотація. Адміністративне право як галузь права України перебуває в процесі трансформації. Трансформаційні процеси зумовлені розвитком цифрових технологій та курсом держави до Європейської інтеграції. В Україні розробка та впровадження інформаційних і цифрових технологій входить до компетенції Міністерства цифрової трансформації України. Побудова демократичного суспільства ґрунтується на принципах відкритості та доступності, що покликані гарантувати рівні права всім членам суспільства. Перевагою застосування цифрових технологій в адміністративному праві є покращення комунікації та взаємодії з державою. Впровадження цифрових технологій може допомогти подолати низку проблем: від боротьби з корупцією до зручності та доступності надання послуг. Сервісність держави визначається тим, наскільки якісно та безперешкодно організовано умови, що забезпечують громадянам задоволення їхніх потреб у публічній сфері. Поширення інформаційних і цифрових технологій в різних сферах державного управління є запорукою посилення іміджу «сервісної держави».

У статті проаналізовано основні законодавчі документи, що регламентують використання інформаційних технологій в галузі адміністративного права. У статті зазначено переваги використання інформаційних та цифрових технологій у сфері адміністративного права. На основі документів Кабінету

Міністрів України проаналізовано види публічних електронних послуг, що доступні громадянам України в автоматичному режимі, із зазначенням застосунків і сервісів через які вони здійснюються. Проаналізовано кількісні показники залученості населення до користування електронними державними послугами та ЄДВЕП «Дія». Схарактеризовано виклики та потенційні загрози при використанні цифрових технологій, а також запропоновано практичні шляхи запобігання або локалізації ризиків, спричинених загрозами.

Ключові слова: ЄДВЕП «Дія», цифровізація, електронні держпослуги, захист даних, адміністративна ефективність.

Pyrohovska Vira Oleksandrivna Candidate of Law, Associate Professor, Department of International Law, European and Euro-Atlantic Integration, Boris Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Kyiv, <https://orcid.org/0000-0003-3339-8417>

Kelbia Stella Georgiivna Candidate of Law, Associate Professor, Department of Professional and Special Legal Disciplines, Dean of the Faculty of Law, Private Higher Educational Institution “Bukovyna University”, Chernivtsi, <https://orcid.org/0000-0002-1817-8160>

Zlyvko Stanislav Volodymyrovych Doctor of Law Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of Administrative, Civil and Commercial Law and Process, Penitentiary Academy of Ukraine, Chernihiv, <https://orcid.org/0000-0003-2732-3144>

CHALLENGES AND OPPORTUNITIES OF ADMINISTRATIVE LAW IN THE ERA OF DIGITAL TECHNOLOGIES

Abstract. Administrative law as a branch of law in Ukraine is in the process of transformation. The transformation processes are driven by the development of digital technologies and the government's course to European integration. In Ukraine, the development and implementation of information and digital technologies is the competence of the Ministry of Digital Transformation. Building a democratic society is based on the principles of openness and accessibility, which are designed to guarantee equal rights to all members of society. The advantage of using digital technologies in administrative law is to improve communication and interaction with the country. The introduction of digital technologies can solve a number of problems, from fighting corruption to the convenience and accessibility of services. The serviceability of the state is determined by the quality, smoothness of the conditions that ensure that citizens have their needs met in the public sphere. The spread of information and digital technologies in various areas of public administration is the key to the growth of the image of a «service state».

The article analyzes the main legislative documents regulating the use of information technologies in the field of administrative law. The article outlines the advantages of using information and digital technologies in the field of administrative law. On the basis of the documents of the Cabinet of Ministers of Ukraine, the author analyses the types of public electronic services available to Ukrainian citizens in an automatic mode, indicating the applications and services through which they are provided. The quantitative indicators of the population's involvement in the use of electronic public services and the State Enterprise 'Diia' are analysed. Challenges and potential threats in the use of digital technologies are described, and practical ways to prevent or localise risks caused by threats are proposed.

Keywords: USPES «Diia», digitalisation, electronic public services, data protection, administrative efficiency.

Постановка проблеми. Прискорення розвитку інформаційних технологій вимагає перегляду практичного функціонування системи адміністративного права в Україні. Система суб'єктів адміністративного права охоплює як приватних осіб, так і суб'єктів публічного адміністрування, що зумовлює потребу у впровадженні цифрових технологій на основі багаторівневого та структурованого підходу. Такий підхід має забезпечувати комплексне прогнозування потенційних можливостей і викликів цього процесу. Україна з 2022 року набула статусу кандидата на членство в ЄС, що зумовило додаткову необхідність трансформацій права, економіки та суспільства [1].

Необхідність інформатизації, цифровізації та створення інформаційного суспільства законодавчо зафіксовано в Національній програмі інформатизації [2]. Упровадження цифрових технологій в галузі адміністративного права покликано сприяти розв'язанню низки завдань: від зниження показників корупції та хабарництва, розвитку електронного врядування шляхом підвищення рівня прозорості функціонування державних органів до активізації залучення громадян України в процеси державотворення та формування демократичного суспільства. Напрацювання в галузі адміністративного права щодо надання електронних публічних послуг мають законодавче регулювання [3]. Водночас існує низка несприятливих факторів, що уповільнюють впровадження цифрових технологій в галузі адміністративного права.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у дослідження обраної проблематики зробили автори колективної монографії «Адміністративістика в умовах цифровізації: теорія, правове регулювання, практика» [4]. Питанням використання інформаційних технологій в галузі адміністративного права присвячено працю В. Р. Чалика [5]. Науковці Є. В. Литвиненко, М. О. Скоблик [6], Ф. П. Шульженко, О. М. Гришко [7] досліджували проблематику реалізації прав людини в епоху цифрових техно-

логій. Учені А. Є. Краковська, М. К. Бабик [8], Н. О. Петренко, Л. В. Машковська [9] досліджували особливості цифровізації надання адміністративних послуг в Україні. Перелік проблемних аспектів під час упровадження цифровізації у сфері адміністративних послуг визначає С. Л. Прокопенко [10]. Теоретичні складові надання електронних держпослуг вивчає Н. В. Опар [11].

Національну політику цифровізації та міжнародний досвід упровадження стратегій диджиталізації досліджувала М. Г. Хаустова [12]. Перспективи розвитку та основні тенденції адміністративного права в контексті цифровізації схарактеризовано в праці О. О. Берназюка [13]. Роль цифрових технологій у системі державних реформ з'ясовує Н. П. Харченко [14]. Ризики впровадження цифровізації на рівні держави проаналізовано в дослідженнях Ю. В. Іщенка та О. М. Пищуліної [15; 16].

Отже, розглянуті наукові праці фокусують увагу на різних складових упровадження цифрових технологій у галузі адміністративного права. Проте, вищезгадані наукові дослідження не містять узагальнених даних щодо перспектив та ризиків адміністративного права в контексті застосування цифрових технологій, що й зумовило вибір теми дослідження.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значну кількість досліджень, присвячених впливу цифрових технологій на трансформацію адміністративного права, низка аспектів залишається недостатньо вивченою. Зокрема, потребує глибшого аналізу правове регулювання надання адміністративних послуг із використанням цифрових технологій. Недостатньо дослідженими залишаються питання застосування інформаційних і цифрових технологій в адміністративному праві та їх нормативно-правове обґрунтування. Водночас в умовах цифровізації особливої уваги потребують проблеми, пов'язані з прогнозуванням викликів та потенційних загроз, що виникають у процесі впровадження цифрових технологій у сфері адміністративного права.

Внесок цієї статті в подолання зазначених проблем полягає в аналізі законодавчої бази, що регламентує використання інформаційних технологій; класифікації видів публічних електронних послуг, доступних в автоматизованому режимі; оцінюванні рівня залученості громадян до користування електронними державними послугами, а також у прогнозуванні потенційних негативних наслідків викликів і загроз у сфері адміністративного права та визначенні шляхів їх запобігання.

Метою статті є дослідження викликів та можливостей адміністративного права в контексті використання цифрових технологій.

Завдання статті:

1. Проаналізувати основні законодавчі акти, що регламентують використання інформаційних технологій у сфері адміністративного права, та визначити переваги їх застосування.

2. Дослідити види публічних електронних послуг, доступних громадянам України в автоматизованому режимі, із зазначенням застосунків або сервісів, через які вони надаються.

3. Оцінити рівень залученості громадян як користувачів електронних державних послуг.

4. Схарактеризувати основні виклики та потенційні загрози, пов'язані із застосуванням цифрових технологій у сфері адміністративного права.

Виклад основного матеріалу. Поширення інформаційних технологій спричинило прискорення цифрових трансформацій на різних рівнях: від особистісного до суспільного. Право як система регулювання суспільних відносин зазнає змін під впливом цифровізації та диджиталізації. Погляди науковців із цього питання мають дуальний характер: одні вважають цифровізацію важливим чинником формування нової моделі управління (електронного врядування), тоді як інші розглядають електронні державні послуги як інструмент трансформації традиційного адміністрування в електронне врядування [4; 17].

Закон України «Про адміністративну процедуру» (далі – ЗАП) містить положення, що регламентують застосування цифрових технологій в адміністративному праві. У ч. 5 ст. 31 ЗАП передбачено право фізичних осіб на подання заяв в електронному вигляді з питань уповноваження представлення їхніх інтересів під час здійснення адміністративного провадження. Також, використовуючи цифрові технології, учасника адміністративного провадження може бути запрошено для участі у відповідних процесуальних діях, зокрема засобами електронного листування (ч. 2, 7 ст. 32, ЗАП). Окрім того, ЗАП передбачено електронну взаємодію з адміністративним органом, при реалізації якої документи можуть бути надані у цифровому форматі (ч. 4 ст. 35 ЗАП). Цифрові технології здійснили свій внесок у різні сфери адміністративного права. Реалізувати право на звернення до адміністративного органу, згідно із ЗАП (ч. 1 ст. 38 та ст. 39) можна за допомогою подання заяви в електронному вигляді. При цьому законодавець чітко зазначає, що таку заяву, як і електронний адміністративний акт, має бути сформовано відповідно до Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» (ч. 5 ст. 39; ч. 2 ст. 70 ЗАП). Підписання електронної заяви здійснюється шляхом використання електронного підпису або за допомогою ЄДВПЕП «Портал Дія» (ч. 2 ст. 40 ЗАП) [18].

«Автентифікація», «електронний підпис» та «інтероперабельність» є невід'ємними складовими надання електронних публічних послуг у галузі адміністративного права, що законодавчо визначені в ч. 1 ст. 1 Закону України «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги» [19].

Процедура електронного подання заяви передбачена в ст. 41 ЗАП, зокрема через використання ЄДВПЕП «Портал Дія». Варто підкреслити

позитивний вплив цифрових технологій на адміністративне право, адже при зверненні до адміністративного органу заявник одразу отримує інформацію про помилки або недостатню заповненість даних (ч. 7 ст. 41 ЗАП) і, відповідно, може це виправити самостійно. При цьому реєстрація такої заяви відбувається автоматично, а заявник отримує на свою електронну адресу повідомлення-підтвердження (ч. 3 ст. 42 ЗАП), що економить час заявників, працівників адміністративного органу та заощаджує кошти, що раніше витрачалися на оплату вартості доставки замовних листів. Використання цифрових технологій в адміністративному праві надає можливість особі виступити під час адміністративного провадження в режимі онлайн (відеоконференції) за її клопотанням та за умови наявності в адміністративному органі необхідних технічних засобів (ч. 4 ст. 54). Саме ця стаття ЗАП гарантує особі право на участь в адміністративному провадженні та опосередковано впливає на підвищення рівня доступності даного права для громадян, які належать до маломобільних груп населення [18].

Доступ до матеріалів справи в епоху цифрових технологій також регулюється нормами адміністративного права, зокрема адміністративний орган надає можливість учасникам процесу ознайомитися з матеріалами справи в режимі онлайн, при цьому доступ є безкоштовним (ч. 4 ст. 51 ЗАП). Єдиним недоліком даного явища є те, що учасники процесу віддалено можуть переглядати виключно матеріали справи, які зберігаються в електронному вигляді. До формування доказової бази в адміністративному провадженні залучаються дані з національних електронних інформаційних ресурсів (ч. 1 ст. 53 ЗАП). Суттєвою перевагою застосування цифрових технологій в адміністративному праві є здійснення адміністративного провадження в автоматичному режимі (ст. 62 ЗАП) та автоматичне прийняття рішення у справі (ч. 2 ст. 69 ЗАП) [18].

Використання цифрових технологій в адміністративному праві також регулюється Законом України «Про адміністративні послуги», адже електронні адміністративні послуги надаються з використанням ЄДВПЕП «Дія» та пов'язаних із ним інформаційних систем державних органів та органів місцевого самоврядування (ч. 1 ст. 9 ЗАП). Згідно з положеннями ЗАП, суб'єкт надання публічних послуг має можливість доступу до необхідних документів через електронні (інформаційні) бази даних інших суб'єктів надання таких послуг або шляхом роботи в системі взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів (ч. 5 ст. 9 ЗАП). Чинним законодавством суб'єкти надання адміністративних послуг зобов'язані безкоштовно забезпечувати доступ до власних баз даних іншим суб'єктам адміністративних послуг (ч. 6 ст. 9) [20].

Кабінетом Міністрів України було схвалено Стратегією цифрового розвитку інноваційної діяльності до 2030 року. У межах даної стратегії було

сформовано операційний план заходів з її реалізації у 2025-2027 роках. Операційний план Стратегії містить ціль № 12, якою передбачено (govtech) імплементацію технологій у сфері урядування. Здійснення реалізації даної цілі заплановано через організацію 7 масштабних заходів: від розробки нормативно-правових актів щодо роботи з даними різних джерел і застосування новітніх аналітичних інструментів з метою опрацювання даних до популяризації вітчизняних govtech-технологій [21].

Актуальність впровадження цифрових технологій у сфері адміністративного права зумовлена високим рівнем доступності інтернету серед громадян України. За результатами дослідження, здійсненого Міністерством цифрової трансформації України спільно з КМІ соціології у 2024 році, 90% населення належать до категорії «інтернет-користувачів». При цьому 55% респондентів зазначили, що користуються державними електронними послугами, а 84% з них позитивно оцінюють власний досвід їх використання. Щодо формату отримання електронних державних послуг, 11% опитаних надають перевагу зверненню до центрів надання адміністративних послуг (далі – ЦНАП), тоді як для 52% найбільш зручним є онлайн-доступ [17].

Щорічно в Україні зростає кількість електронних послуг для населення, що доступні онлайн. На рисунку 1 представлено види автоматичних електронних публічних послуг (далі – ЕПП) за суб'єктом забезпечення функціонування відповідної інформаційної системи.

Рис. 1 Кількісні показники видів автоматичних ЕПП

Джерело: складено автором на основі даних джерела [23]

Аналізуючи рис. 1, зазначимо, що отримання автоматичних ЕПП відбувається через Портал «Дія» (Єдиний державний вебпортал електронних послуг), функціонування якого регламентується Положенням КМУ від 04.12.2019 р. № 1137, а також через державні вебресурси та ЦНАПи [24]. Щодо Порталу «Дія», то кількість користувачів станом на жовтень 2024 р. перетнула позначку у 21 мільйон осіб [25]. 51 % українців, які скористалися електронними державними послугами, зазначили, що отримали послуги саме через ЄДВЕП «Дія» [22]. Проаналізувавши кожен вид автоматичних електронних публічних послуг за допомогою каталогу послуг Порталу «Дія» [26], зауважимо, що процедура отримання окремих видів послуг передбачає збір документів у паперовій формі та надсилання їх до установ органів державної влади поштовим листом з обов'язковим врученням адресату. Перевагою для користувача автоматичними електронними публічними послугами є наявність інформації про окрему послугу та можливість самостійного завантаження спеціальних бланків документів для заповнення. Станом на кінець 2024 року ЄДВЕП «Дія» містить понад 30 сервісів, надає можливості доступу до 24 видів документів та забезпечує понад 100 послуг, спрямованих на поліпшення комунікації з державними установами [26]. Одним із напрямів розвитку адміністративного права в епоху цифрових технологій має стати система надання електронних цифрових послуг, що передбачає подання заяв та інших документів у режимі онлайн без використання паперових документів.

Доступність державних електронних послуг зростає щорічно, про це свідчать дані вебпорталу «Дія», проте важливо розуміти кількісні показники залученості населення до користування електронними державними послугами та ЄДВЕП «Дія» (рис. 2).

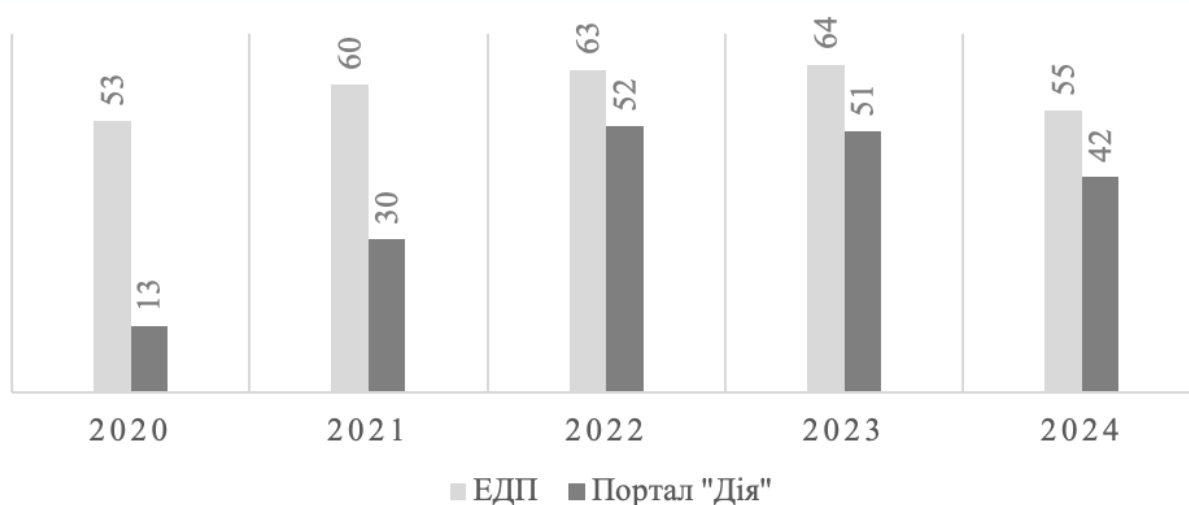

Рис. 2 Кількісні показники залученості населення до користування електронними державними послугами та ЄДВЕП «Дія», %.

Джерело: складено автором на основі даних джерела [22; 27; 28].

Аналізуючи рис. 2, зазначимо позитивну тенденцію у користуванні громадянами ЄДВЕР «Дія», оскільки показники залученості у 2024 році зросли на 31% порівняно з 2020 р., що свідчить про ефективність розвитку цифрових послуг у сфері адміністративного права. Водночас показники кількості користувачів електронними державними послугами зросла лише на 2% відповідно, що є відносно незначним досягненням. Зауважимо, що серед основних причин невикористання можливостей отримання електронних державних послуг, українці називають відсутність необхідності отримання цих послуг (67%). Серед важливих критеріїв при отриманні електронної державної послуги за підсумком 2024 року респонденти назвали: наявність якісної служби підтримки додатка, застосунку, вебресурсу, платформи із зазначенням номера телефону для звернень (22 %), наявність лаконічних інструкцій та роз'яснень (21 %) та зручний інтерфейс (дизайн) – 17 % респондентів [22].

Цифровізація в галузі адміністративного права є вимогою часу, що має низку переваг та розв'язує низку проблем. Переваги використання інформаційних технологій у галузі адміністративного права представлені на рисунку 3.

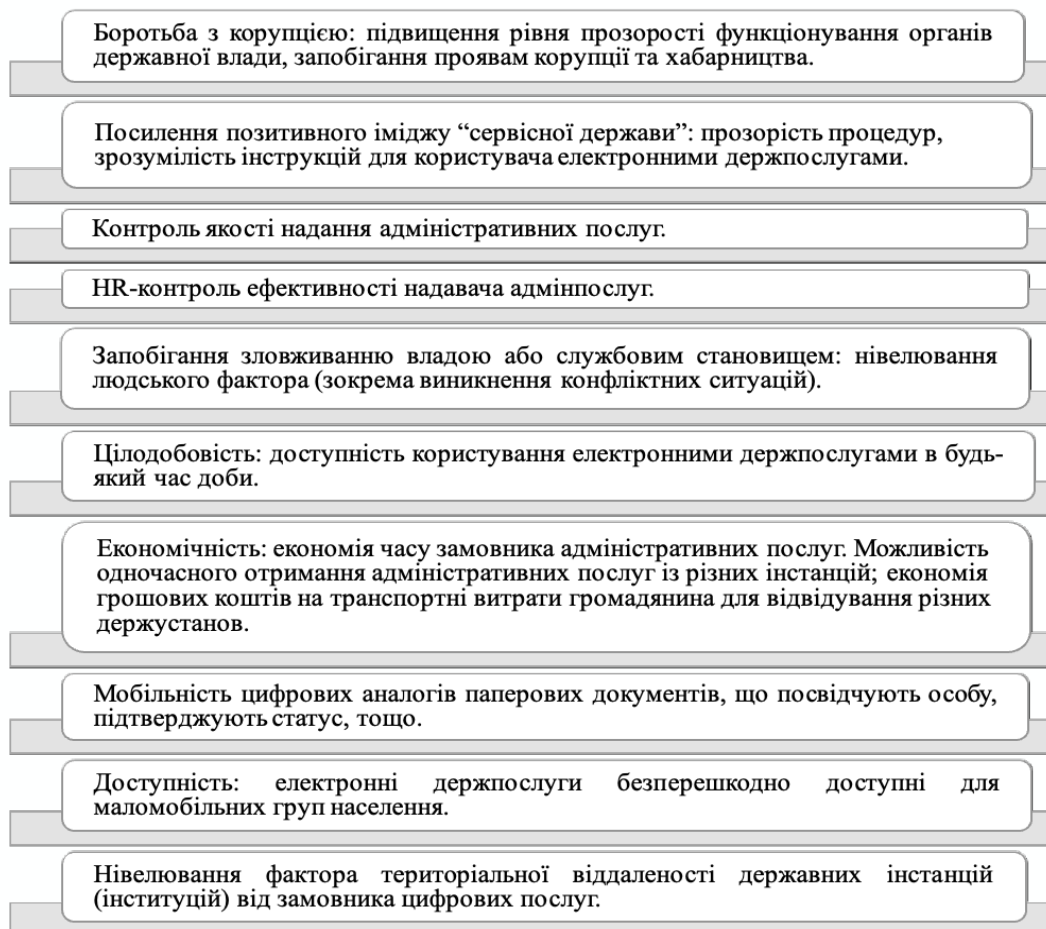

Рис. 3 Переваги використання інформаційних технологій у галузі адміністративного права

Джерело: складено автором на основі даних джерел [5; 7; 11; 12; 14; 15; 29].

Варто зазначити, що впровадження цифрових технологій у сфері адміністративного права створює нові можливості для органів державної влади, зокрема в аспекті моніторингу та оцінювання показників адміністративної ефективності. Оцінка результативності діяльності окремого державного службовця, на нашу думку, залишається одним із найбільш суб'єктивних процесів, оскільки критерії вимірюваності ефективності є відносними та можуть залежати від різних чинників. Натомість запровадження цифрових технологій в адміністративному праві, які б дозволяли не тільки задовольняти потреби громадян, але й одночасно вимірювали сервіс надання електронних державних послуг та кількість наданих послуг кожного державного службовця в автоматичному режимі, істотно змінило б систему контролю адміністративної ефективності.

Цифровізація даних – необхідна передумова збільшення кількості електронних державних послуг, що надаються в режимі онлайн. Україна тримає курс на вступ до Європейського Союзу, а тому дуже важливо подбати про доступність державних послуг для всіх категорій громадян. Одним зі шляхів подолання проблеми доступності державних послуг для маломобільних груп населення є активне застосування цифрових технологій в адміністративному праві через вебпортали та ЄДВЕР «Дія». Доступність ЦНАПів – це невід'ємна частина соціальної політики держави, проте станом на 30 січня 2025 року понад 30% ЦНАПів є неінклюзивними та недоступними, а це означає, що маломобільні групи населення не мають змоги отримати державні послуги безперешкодно [30]. На наше переконання, активна цифровізація даних у поєднанні з комплексним забезпеченням ЦНАПів необхідними засобами для інклюзивності сприятиме підвищенню доступності державних послуг для громадян. Водночас це матиме позитивний вплив на формування іміджу держави як сучасного та ефективного сервісного інституту.

Переваги впровадження цифрових технологій у галузі адміністративного права мають відповідний ефект у різних сферах життя громадянина та держави. Проте епоха цифрових технологій зумовлює низку викликів, ризиків та загроз, що потребують дослідження.

Виклики в галузі адміністративного права пов'язані з активним упровадженням цифрових технологій представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Виклики адміністративного права в епоху цифрових технологій

Зміст та характеристика викликів цифровізації	Негативні наслідки
Кібератака, хакерська атака. Сутність загрози полягає у використанні зловмисного програмного забезпечення, основна функція якого – внесення несанкціонованих змін до наявної системи (програмного забезпечення, застосунку, серверу, персонального комп'ютера тощо). Реалізація загрози відбувається через такі методи, як SQL-ін'єкції, DDoS-атаки, фішингові атаки, використання шкідливого програмного забезпечення, XSS-атаки, а також програми-вимагачі.	Втрата даних; заміна даних; несанкціонована передача персональних даних третім особам; втрата конфіденційності даних; фінансові збитки фізичних або юридичних осіб.
Зосередження паролів доступу до цифрових послуг та електронних документів на одному пристрої (смартфоні).	При втраті пристрою висока ймовірність неконтрольованої передачі персональних даних громадянина третім особам; відсутність можливості доступу до персональних електронних документів; фінансові збитки внаслідок шахрайства з персональними даними громадянина.
Недостатній рівень комп'ютерної грамотності громадян.	Некоректне використання функцій застосунків та програм електронних публічних послуг; зростання навантаження на служби підтримки цифрових послуг; необґрунтоване зростання рівня невдоволеності якістю електронних публічних послуг, що надає держава.
Низький рівень поінформованості громадян про можливості отримання електронних публічних послуг. Державні службовці витрачають робочий час на надання адміністративних послуг населенню, які громадяни могли б отримати самостійно використовуючи функції автоматичного режиму публічних електронних послуг.	Ірраціональний вплив на робочу навантаженість держслужбовця.
Загроза «електронної диктатури». При тотальній цифровізації всі дані громадян можуть бути об'єднані в єдиний реєстр (систему). При застосуванні технологій штучного інтелекту в такій єдиній системі існує ймовірність встановлення тотального цифрового контролю над кожним громадянином.	Підвищення рівня психологічного тиску на людину; наростання невдоволення в суспільстві; необґрунтований тотальний контроль за сферами життя людини; загроза формуванню демократичного суспільства; ризик розвитку диктатури.

Джерело: складено автором на основі даних джерел [6: 8; 10; 13; 15; 16; 31]

Вплив виклику, що пов'язаний з недостатнім рівнем комп'ютерної грамотності громадян, можна мінімізувати шляхом створення коротких відеоінструкцій для отримання тієї чи іншої послуги. Цей інструмент локалізації невдоволення серед користувачів застосунків зарекомендував себе успішно під час апробації у сфері надання фінансових послуг державними банками. Згідно з даними дослідження, здійсненого в Україні на замовлення

Організації Об'єднаних Націй, за підсумками 2024 року 44% респондентів відповіли, що не скористалися державними електронними послугами через відсутність навичок [22]. Враховуючи дані дослідження КМІ соціології за 2023 рік, 11% опитаних українців відповіли, що хотіли б розвинути навички за допомогою відеоінструкцій. Ще одним способом подолання цього виклику може стати створення безкоштовних навчальних курсів для населення у форматі онлайн, адже 15% респондентів виявили бажання набути відповідних компетентностей комп'ютерної грамотності саме шляхом онлайн-навчання [27]. Інші 29% громадян України, що не скористалися електронними державними послугами зазначили, що не знали про існування даних послуг [22]. Здійснення ефективних інформаційних компаній через соціальні мережі та телевізійні медіа є інструментом подолання виклику в галузі адміністративного права, що пов'язаний з низьким рівнем поінформованості населення щодо можливостей отримання електронних держпослуг, адже за підсумками 2024 р. тільки 61 % опитаних українців були проінформовані про можливості електронних державних послуг, цей показник порівняно з 2023 роком знизився на 4 % [22].

Необґрунтований тотальний контроль за всіма сферами життя людини – це виклик адміністративного права. Існує потенційна загроза у створенні тотального контролю з використанням технологій штучного інтелекту [15, с. 53; 16]. Протидією загрози «цифрової диктатури» може стати розвинена судова система, регламентовані законодавчі обмеження щодо використання персональних даних громадян. Загрози «блекаутів» потребують превентивних заходів, зокрема створення державної програми з поступового оснащення органів державної влади, що надають адміністративні послуги альтернативними джерелами енергії.

Серйозним викликом у сфері адміністративного права в контексті надання електронних державних послуг є ризик витоку персональних даних громадян через шахрайські дії осіб, які мають доступ до баз даних. Захист інформації є пріоритетним завданням під час створення, адміністрування та експлуатації будь-якої бази даних. Одним з ефективних способів мінімізації загроз несанкціонованого доступу є розроблення та законодавче закріплення інструкції щодо надання розширеного доступу до баз даних визначеним категоріям осіб. До основних положень такої інструкції доцільно включити: багаторівневий відбір персоналу на посади з доступом до конфіденційної інформації, а також використання поліграфа як передумови отримання такого доступу [32]. Водночас законодавство України не містить прямих заборон щодо застосування поліграфа, однак його використання можливе виключно за умови надання письмової згоди особи.

Висновки. Використання інформаційних та цифрових технологій в галузі адміністративного права надає можливості для покращення взаємодії

між учасниками адміністративного процесу, забезпечує доступність до матеріалів справи у режимі реального часу, посилює інтероперабельність, здійснення адміністративного провадження в автоматичному режимі та автоматичне прийняття рішення у справі. Адміністративне право зазнає трансформаційних змін через вплив інформаційних та цифрових технологій. В Україні за період 2020-2024 рр. кількість користувачів ЄДВЕР «Дія» зросла в понад три рази, що свідчить про затребуваність запиту суспільства на зміну підходів в організації процесів надання електронних державних послуг. Основними перевагами застосування цифрових технологій в адміністративному праві визначено: покращення якості сервісу державних послуг, боротьба з корупцією, можливість запровадження нових підходів до оцінки адміністративної ефективності. Виклики адміністративного права в епоху цифрових трансформацій найбільше пов'язані з аспектом захисту даних реєстрів або баз даних, з обставинами дії воєнного стану та законодавчими прогалинами щодо особливостей організації оформлення електронних документів.

Подальші наукові дослідження мають зосереджуватися на розширенні можливостей застосування цифрових технологій в адміністративному судочинстві, правоохоронній та антикорупційній системах. Водночас серед актуальних викликів адміністративного права в умовах цифровізації недостатньо вивченим залишається ризик необґрунтованого тотального цифрового контролю, що потребує комплексного правового аналізу та розроблення механізмів його запобігання.

Література:

1. Україна отримала статус кандидата на членство в ЄС. *Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру: офіційний вебсайт*. URL: <https://land.gov.ua/ukraina-otrymala-status-kandydata-na-chlenstvo-v-ies/> (дата звернення: 31.01.2025).
2. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 01.12.2022 № 2807-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-IX#Text> (дата звернення: 31.01.2025).
3. Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг: Закон України від 15.07.2021 № 1689-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1689-20/conv#n39> (дата звернення: 31.01.2025).
4. Адміністративістика в умовах цифровізації: теорія, правове регулювання, практика: монографія / авт. колектив: С. В. Ківалов, Л. Р. Біла-Тіунова, Т. А. Латковська та ін. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. 800 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/items/8ddae5a3-f869-4eab-a229-1185017141c3> (дата звернення: 04.02.2025).
5. Чалик В. Використання сучасних цифрових технологій в адміністративному праві України. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти: Матеріали VII Міжнар. науково-практ. конф.* (м. Дніпро, 17 берез. 2023 р). Дніпро, 2023. С. 568–570. URL: <https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/11202/1/253.pdf> (дата звернення: 03.02.2025).
6. Литвиненко Є., Скоблик М. Особливості забезпечення прав людини в умовах цифрової трансформації. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 3. С. 369–373. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/308370/299872> (дата звернення: 03.02.2025).

7. Шульженко Ф., Гришко О. Права людини в умовах цифрової трансформації суспільства: теоретико-правовий аналіз. *Київський часопис права*. 2021. Т. 1. С. 5–10. URL: <https://kyivchasprava.kneu.in.ua/index.php/kyivchasprava/article/view/2> (дата звернення: 03.02.2025).

8. Краковська А., Бабик М. Цифровізація адміністративних послуг в Україні: проблеми та перспективи розвитку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2022. № 70. С. 329–334. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/258976> (дата звернення: 03.02.2025).

9. Петренко Н., Машковська Л. Цифровізація державних адміністративних послуг в Україні: нормативно-правові аспекти. *Право і суспільство*. 2020. № 2. С. 112–119. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/258976> (дата звернення: 03.02.2025).

10. Прокопенко С. Проблеми та перспективи цифровізації адміністративних послуг в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024 №12. С. 235–240.

11. Опар Н.В. Теоретичні основи надання електронних послуг в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2021. № 6. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=2106> (дата звернення: 03.02.2025).

12. Хаустова М. Державна політика в умовах цифровізації суспільства. Міжнародний досвід реалізації програм та стратегії цифровізації. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 5. С. 209–216. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/261881> (дата звернення: 03.02.2025).

13. Берназюк О. О. Цифрові технології у праві: тенденції та перспективи розвитку: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07. Ужгород, 2021. 628 с. URL: <https://uacademic.info/ua/document/0521U100375> (дата звернення: 03.02.2025).

14. Харченко Н. Інформаційно-цифрові технології в контексті проведення державних реформ. *Реформування законодавства в контексті проведення державних реформ: Матеріали науково-практ. конф.* (м. Одеса, 16–17 верес. 2022 р.). Одеса, 2022. С. 19–22. URL: <https://molodyivchenyi.ua/omp/index.php/conference/catalog/book/9> (дата звернення: 03.02.2025).

15. Іщенко Ю. Адміністративне судочинство і «цифрова диктатура». *Судовий захист політичних та громадянських прав і свобод у довоєнний, воєнний і післявоєнний час: збірник тез доповідей VII Міжнародної науково-практичної конференції «Адміністративна юстиція в Україні: проблеми теорії та практики»* (м. Острог, 4–5 липня 2024 року). Київ: «Компанія ВАІТЕ», 2024. С. 51–54. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/rizne/240701_1120_Sud_tezy_4-5lypnnya_prew%232.pdf (дата звернення: 03.02.2025).

16. Пищуліна О. Дві сторони цифрових технологій: «цифрова диктатура» або збереження стійкості. *Разумков-Центр: вебсайт*. URL: <https://razumkov.org.ua/statti/dvi-storony-tsyfrovykh-tekhnologii-tsyfrova-dyktatura-abo-zberezhennia-stiikosti> (дата звернення: 03.02.2025).

17. Єгорова-Луценко Т. Цифровізація у сфері надання адміністративних послуг. *Цифрові трансформації України 2020: виклики та реалії: Зб. наук. пр. НДІ ПЗІР НАПрН України № 1 за матеріалами круглого столу* (м. Харків, 18 верес. 2020 р.). Харків, 2020. С. 53–62. URL: <https://openarchive.nure.ua/entities/publication/22fc00b7-d943-41d1-894d-c0dd7c54b411> (дата звернення: 03.02.2025).

18. Про адміністративну процедуру: Закон України від 17.02.2022 № 2073-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20?find=1&text=електр#w1_1 (дата звернення: 11.02.2025).

19. Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги : Закон України від 05.10.2017 № 2155-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19?find=1&text=електронний+підпис#n7> (дата звернення: 11.02.2025).

20. Про адміністративні послуги : Закон України від 06.09.2012 № 5203-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/5203-17> (дата звернення: 11.02.2025).

21. Про схвалення Стратегії цифрового розвитку інноваційної діяльності України на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках: Розпорядж. КМУ від 31.12.2024 № 1351-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1351-2024-r#n466> (дата звернення: 04.02.2025).

22. Думки і погляди населення України щодо державних електронних послуг: аналітичний звіт за 2024 рік. Київ, 2025. 58 с. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/analytychnyy-zvit-dumky-i-pohlyady-naselennya-ukrayiny-shchodo-derzhavnykh-elektronnykh-poslugh-u-2024-rotsi> (дата звернення: 03.02.2025).

23. Перелік електронних публічних послуг, що надаються в автоматичному режимі: Постанова КМУ від 13.01.2023 № 111: станом на 12 лип. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/111-2023-p#n28> (дата звернення: 03.02.2025).

24. Питання Єдиного державного вебпорталу електронних послуг та Реєстру адміністративних послуг: Постанова КМУ від 04.12.2019 № 1137: станом на 20 черв. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1137-2019-p#Text> (дата звернення: 03.02.2025).

25. 21+ млн українців користуються Дією. *Дія: вебсайт*. URL: <https://diia.gov.ua/news/21-mln-ukraintsiv-korystuiutsia-diieiu> (дата звернення: 03.02.2025).

26. Гід з державних послуг. *Дія: вебсайт*. URL: <https://guide.diia.gov.ua/> (дата звернення: 03.02.2025).

27. Думки і погляди населення України щодо державних електронних послуг: аналітичний звіт за 2023 рік. Київ, 2024. 58 с. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/analytychnyy-zvit-dumky-i-pohlyady-naselennya-ukrayiny-shchodo-derzhavnykh-elektronnykh-poslugh-u-2023-rotsi> (дата звернення: 03.02.2025).

28. Звіт за результатами соціологічного опитування дорослого населення щодо цифрових послуг за 2021 рік. Київ, 2022. 58 с. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/zvit-za-rezultatamy-sotsiolohichnoho-opytuvannya-dorosloho-naselennya-shchodo-tsifrovyykh-poslugh> (дата звернення: 04.02.2025).

29. Табачук М., Барабаш В. Електронне врядування і боротьба з корупцією: економічні переваги. *Економіка та суспільство*. 2024. № 62. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4016> (дата звернення: 03.02.2025).

30. ЦНАПи Києва на 93% інклюзивні та доступні, по Україні цей показник близько 70%. *Вечірній Київ: вебсайт*. URL: <https://vechirniy.kyiv.ua/news/108044/> (дата звернення: 04.02.2025).

31. Що таке кібератака. *Microsoft: вебсайт*. URL: <https://www.microsoft.com/uk-ua/security/business/security-101/what-is-a-cyberattack> (дата звернення: 03.02.2025).

32. Каланча І.Г. Підходи до класифікації електронних носіїв інформації та інформаційних систем для завдань кримінального провадження. Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні: Матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. (29 жовтня 2021р., Чернівці)/ редкол.: О.В. Щербанюк та ін. Чернівці: 2021. С. 211-213. URL: https://www.researchgate.net/publication/389944259_Kalanca_IG_Pidhodi_do_klasifikacii_elektronnih_nosiiv_informacii_ta_informacijnih_sistem_dla_zavdan_kriminalnogo_provadzenna_Sucasni_vikliki_ta_aktualni_problemi_sudovoi_reformi_v_Ukraini_Materiali_V_

References:

1. Ukraina otrymala status kandydata na chlenstvo v YeS [Ukraine was granted candidate status for EU membership] (2022). *Derzhavna sluzhba Ukrainy z pytan heodezii, kartohrafii ta kadastru: ofitsiyni vebсайт* – State Service of Ukraine for Geodesy, Cartography and Cadastre: official website. Retrieved from <https://land.gov.ua/ukraine-otrymala-status-kandydata-na-chlenstvo-v-ies/> [in Ukrainian].

2. Закон Ukrainy Pro Natsionalnu prohramu informatyzatsii № 2807-IX [Law of Ukraine «On the National Informatisation Programme» № 2807-IX] (2022). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-IX#Text> [in Ukrainian].

3. Закон Ukrainy Pro osoblyvosti nadannia publichnykh (elektronnykh publichnykh) posluh № 1689-IX [Law of Ukraine «On the peculiarities of providing public (electronic public) services» (2021) № 1689-IX] (2021). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1689-20/conv#n39> [in Ukrainian].

4. Kivalov, S., Bila-Tiunova, R., Latkovska, T. (et.al.) (2022). *Administratyvistyka v umovakh tsyfrovizatsii: teoriia, pravove rehuliuвання, praktyka : monohrafiia* [Administrative science in conditions of digitalization: theory, legal regulation, practice: monograph]. Odesa: Helvetica Publishing House. Retrieved from <https://dspace.onua.edu.ua/items/8ddae5a3-f869-4eab-a229-1185017141c3> [in Ukrainian].

5. Chalyk, V. (2023). Vykorystannia suchasnykh tsyfrovnykh tekhnolohii v administratyvnomu pravi Ukrainy [The use of modern digital technologies in the administrative law of Ukraine] *Mizhnarodna ta natsionalna bezpeka: teoretychni i prykladni aspekty: Materialy VII Mizhnar. naukovo-prakt. konf. – International and national security: theoretical and applied aspects: Materials of the VII International Scientific and Practical Conference* (Dnipro, March 17, 2023) (pp. 568–570). Dnipro. Retrieved from <https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/11202/1/253.pdf> [in Ukrainian].

6. Lytvynenko, Ye., & Skoblyk, M. (2024). Osoblyvosti zabezpechennia prav liudyny v umovakh tsyfrovoi transformatsii [Peculiarities of ensuring human rights in the conditions of digital transformation]. *Analitichno-porivnialne pravoznavstvo – Analytical and comparative jurisprudence*, 3, 369–373 Retrieved from <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/308370/299872> [in Ukrainian].

7. Shulzhenko, F., & Hryshko, O. (2021). Prava liudyny v umovakh tsyfrovoi transformatsii suspilstva: teoretyko-pravovyi analiz [Human rights in the conditions of digital transformation of society: theoretical and legal analysis]. *Kyivskiy chasopys prava – Kyiv Journal of Law*, 1, 5–10 Retrieved from <https://kyivchasprava.kneu.in.ua/index.php/kyivchasprava/article/view/2> [in Ukrainian].

8. Краковська, А., & Бабик, М. (2022). Tsyfrovizatsiia administratyvnykh posluh v Ukraini: problemy ta perspektyvy rozvytku [Digitization of administrative services in Ukraine: problems and development prospects]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu – Scientific journal of Uzhhorod National University*, 70, 329–334 Retrieved from <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/258976> [in Ukrainian].

9. Petrenko, N., & Mashkovska, L. (2020). Tsyfrovizatsiia derzhavnykh administratyvnykh posluh v Ukraini: normatyvno-pravovi aspekty [Digitization of public administrative services in Ukraine: regulatory and legal aspect]. *Pravo i suspilstvo – Law and society*, 2, 112–119. Retrieved from <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/258976> [in Ukrainian].

10. Prokopenko, S. (2024). Problemy ta perspektyvy tsyfrovizatsii administratyvnykh posluh v Ukraini [Problems and prospects of digitalisation of administrative services in Ukraine]. *Investysii: praktyka ta dosvid – Investments: practice and experience*, 12, 235–240 [in Ukrainian].

11. Opar, N. (2021). Teoretychni osnovy nadannia elektronnykh posluh v Ukraini [Theoretical foundations of electronic services in Ukraine]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok – Public administration: improvement and development*, 6. Retrieved from <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=2106> [in Ukrainian].

12. Khaustova, M. (2022). Derzhavna polityka v umovakh tsyfrovizatsii suspilstva. Mizhnarodnyi dosvid realizatsii prohram ta stratehii tsyfrovizatsii [State policy in the conditions of digitalization of society. International experience of implementation of digitalization programs and strategies]. *Analitichno-porivnialne pravoznavstvo – Analytical and comparative jurisprudence*, 5, 209–216 Retrieved from <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/261881> [in Ukrainian].

13. Bernaziuk, O. (2021). Tsyfrovi tekhnolohii u pravi: tendentsii ta perspektyvy rozvytku [Digital technologies in law: trends and prospects for development] *Doctor's thesis*. Retrieved from <https://uacademic.info/ua/document/0521U100375> [in Ukrainian].

14. Kharchenko, N. (2022). Informatsiino-tsyfrovi tekhnolohii v konteksti provedennia derzhavnykh reform. [Information and digital technologies in the context of state reforms]. *Reformuvannia zakonodavstva v konteksti provedennia derzhavnykh reform: Materialy naukovo-prakt. konf. – Reforming legislation in the context of state reforms: Proceedings of the scientific and practical conference* (Odessa, September 16–17, 2022) (pp. 19–22). Odesa. Retrieved from <https://molodyivchenyi.ua/omp/index.php/conference/catalog/book/9> [in Ukrainian].

15. Ishchenko, Yu. (2024). Administratyvne sudochynstvo i «tsyfrova dyktatura» [Administrative proceedings and “digital dictatorship”] *Sudovi zakhyt politychnykh ta hromadianskykh prav i svobod u dovoiennyi, voiennyi i pisliavoiennyi chas: zbirnyk tez dopovidei VII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Administratyvna yustytisia v Ukraini: problemy teorii ta praktyky» – Judicial protection of political and civil rights and freedoms in the pre-war, war and post-war period: collection of abstracts of the VII International Scientific and Practical Conference “Administrative Justice in Ukraine: Problems of Theory and Practice”* (Ostroh, July 4–5, 2024) (pp. 51–54). Retrieved from https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/rizne/240701_1120_Sud_tozy_4-5lypnya_prew%232.pdf [in Ukrainian].

16. Pyshchulina, O. (2019). Dvi storony tsyfrovyykh tekhnolohii: «tsyfrova dyktatura» abo zberezhenia stiikosti [Two sides of digital technologies: “digital dictatorship” or sustainability]. *Razumkov-Tsentr: vebseit – Razumkov Center: website*. Retrieved from <https://razumkov.org.ua/statti/dvi-storony-tyfrovyykh-tekhnologii-tyfrova-dyktatura-abo-zberezhenia-stiikosti> [in Ukrainian].

17. Iehorova-Lutsenko, T., (2020). Tsyfrovizatsiia u sferi nadannia administratyvnykh posluh. [Digitalisation in the provision of administrative services]. *Tsyfrovi transformatsii Ukrainy 2020: vyklyky ta realii: Zb. nauk. pr. NDI PZIR NAprN Ukrainy № 1 za materialamy kruhloho stolu – Digital transformations of Ukraine 2020: challenges and realities: Collection of scientific works of the Research Institute of the National Academy of Sciences of Ukraine No. 1 based on the materials of the round table* (Kharkiv, September 18, 2020) (pp. 53–62). Kharkiv. Retrieved from <https://openarchive.nure.ua/entities/publication/22fc00b7-d943-41d1-894d-c0dd7c54b411> [in Ukrainian].

18. Zakon Ukrainy Pro Administratyvnu protseduru № 2073-IX [Law of Ukraine “On administrative procedure” № 2073-IX] (2022). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20?find=1&text=elektr#w1_1 [in Ukrainian].

19. Zakon Ukrainy Pro elektronnu identyfikatsiiu ta elektronni dovirchi posluhy № 2155-VIII [Law of Ukraine “On electronic identification and electronic trust services” № 2155-VIII]. (2017). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19?find=1&text=electronic+signature#n7> [in Ukrainian].

20. Zakon Ukrainy Pro administratyvni posluhy № 5203-VI [Law of Ukraine “On administrative services” № 5203-VI] (2012). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17/conv#n5> [in Ukrainian].

21. Rozporiadzhennia Kabinetu ministriv Ukrainy Pro skhvalennia Stratehii tsyfrovoho rozvytku innovatsiinoi diialnosti Ukrainy na period do 2030 roku ta zatverdzhennia operatsiinoho planu zakhodiv z yii realizatsii u 2025-2027 rokakh № 1351-r [Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine “On approval of the Strategy for Digital Development of Innovation Activities of Ukraine for the period up to 2030 and approval of the operational plan of measures for its implementation in 2025-2027” (2024) № 1351-r] (2024). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1351-2024-p#n466> [in Ukrainian].

22. *Dumky i pohliady naseleennia Ukrainy shchodo derzhavnykh elektronnykh posluh: analitychnyi zvit za 2024 rik [Opinions and views of the population of Ukraine regarding government electronic services: analytical report for 2024]* (2025). Kyiv. Retrieved from <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/analytychnyy-zvit-dumky-i-pohlyady-naseleennya-ukrayiny-shchodo-derzhavnykh-elektronnykh-posluh-u-2024-rotsi> [in Ukrainian].

23. List of electronic public services provided in automatic mode, Resolution No. 111 (2024) (Ukraine). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/111-2023-п#n28> [in Ukrainian].

24. Issues of the Unified State Web Portal of Electronic Services and the Register of Administrative Services, Resolution No. 1137 (2024) (Ukraine). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1137-2019-п#Text> [in Ukrainian].

25. 21+ mln ukrainsiv korystuiutsia Diieiu [21+ million Ukrainians use Diia] (2024). *Diia: vebsait – Diia: website*. Retrieved from <https://diia.gov.ua/news/21-mln-ukrainsiv-korystuiutsia-diieiu> [in Ukrainian].

26. Hid z derzhavnykh posluh [Guide to public services]. *Diia: vebsait - Diia: website*. Retrieved from <https://guide.diia.gov.ua/> [in Ukrainian].

27. *Dumky i pohliady naseleennia Ukrainy shchodo derzhavnykh elektronnykh posluh: analitychnyi zvit za 2023 rik [Opinions and views of the population of Ukraine regarding government electronic services: analytical report for 2023]* (2024). Kyiv. Retrieved from <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/analytychnyy-zvit-dumky-i-pohlyady-naseleennya-ukrayiny-shchodo-derzhavnykh-elektronnykh-posluh-u-2023-rotsi> [in Ukrainian].

28. *Zvit za rezultatamy sotsiologichnoho opytuvannia dorosloho naseleennia shchodo tsyfrovyykh posluh za 2021 rik [Report on the results of a sociological survey of the adult population on digital services for 2021]*. (2022). Kyiv. Retrieved from <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/zvit-za-rezultatamy-sotsiologichnoho-opytuvannya-dorosloho-naseleennya-shchodo-tyfrovyykh-posluh> [in Ukrainian].

29. Tabachuk, M., & Barabash, V. (2024). Elektronne vriaduvannia i borotba z koruptsiieiu: ekonomichni perevahy [E-governance and the fight against corruption: economic benefits]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, 62. Retrieved from <https://economyand.society.in.ua/index.php/journal/article/view/4016> [in Ukrainian].

30. TsNAPy Kyieva na 93% inkluzyvni ta dostupni, po Ukraini tsei pokaznyk blyzko 70% [Kyiv's ASCs are 93% inclusive and accessible, while in Ukraine this figure is about 70%]. (2025). *Vechirniy Kyiv: vebsait – Evening Kyiv: website*. Retrieved from <https://vechirniy.kyiv.ua/news/108044/> [in Ukrainian].

31. Shcho take kiberataka? [What is a cyber attack?]. *Microsoft: website*. Retrieved from <https://www.microsoft.com/uk-ua/security/business/security-101/what-is-a-cyberattack> [in Ukrainian].

32. Kalancha I.G. Approaches to the classification of electronic media and information systems for the tasks of criminal proceedings. Modern challenges and current problems of judicial reform in Ukraine: Materials of the V International Scientific and Practical Conference (October 29, 2021, Chernivtsi)/ editors: O.V. Shcherbaniuk et al. Chernivtsi: 2021. pp. 211-213. URL: https://www.researchgate.net/publication/389944259_Kalancha_IG_Pidhodi_do_klasifikacii_elektronnih_nosiiv_informacii_ta_informacijnih_sistem_dla_zavdan_kriminalnogo_provadzenna_Sucasni_vikliki_ta_aktualni_problemi_sudovoi_reformi_v_Ukraini_Materiali_V_